

Martin Palouš: Havel chtěl Klause vypoklonkovat, byli jsme trochu blbí a v podstatě amatéři

ROZHOVOR / Proč chtěl Havel prezidentskou funkci přenechat Dubčekovi? A jak se hodlal zbavit Václava Klause? K takovým a podobným otázkám se mi v rozhovoru pro knihu "Disidenti u moci. Česká cesta ke svobodě a demokracii" vyjádřil filosof, diplomat a signatář Charty 77 Martin Palouš, mimo jiné bývalý velvyslanec v USA a při OSN. "Byli jsme i trochu amatéři," prohlásil bez nadsázky. Inspirativní knihu, kterou vydalo nakladatelství Bourdon, [můžete zakoupit v našem e-shopu](#).

Jak jsi prožíval rok 1989? Byl to i pro tebe onen pověstný "annus mirabilis"?

V lednu 1989 přišel Palachův týden a v celém sovětském bloku se začaly dít věci. Poláci měli svůj kulatý stůl a bylo jasné, že ani Maďaři nechystají revoluci, ale změny tam proběhnou jakousi dohodou s Kádárovým režimem. Když později filosof, sociolog a politolog Ralf Dahrendorf vydal roku 1990 své *Úvahy o revoluci v Evropě*, byla to vlastně reakce na otázku, kterou mu položil ve Varšavě komunistický prezident Wojciech Jaruzelski: K čemu to všechno směřuje? Když jsme po pádu komunismu jeli na první schůzku budoucího Visegrádu, což bylo v Bratislavě, tak členy polské delegace byli paradoxně Jaruzelski i Adam Michnik. Na Polsko tudíž černobílý pohled nefungoval.

Jan Dobrovský: Musíme si znovu nabít držku, z chaosu se nerodí jen falešní spasitelé

Rok 1989 měl svá česká specifika, třeba i tím, že se Československo zpožďovalo za vývojem v Polsku, Maďarsku i východním Německu. V roce 1989 se v Evropě hodně mluvilo o tom, jestli se komunistické země ovládané Moskvou rozdělí na dvě skupiny: první, která přikročí ke změnám, a druhou, která zůstane jakýmsi sovětským skanzenem. Pak přišla v listopadu 1989 sametová revoluce a vznik Občanského fóra, jenže kdyby nedošlo k jednání mezi Václavem Havlem a komunistickým premiérem Ladislavem Adamcem, možná by se tu nic zásadního nestalo. To byl proces, jenž vynesl na výsluní Mariána Čalfu a spustil kooptace nových poslanců do Federálního shromáždění, které zvolilo Havla prezidentem republiky. A to všechno vedlo k prvním svobodným parlamentním volbám v červnu 1990.

Když pak Emanuel Mandler a další hořekovali, že se Havel spojil s komunisty, šlo o nepochopení. Ona transformace disidenta v prezidenta byla pro Československo nesmírně důležitá. Václav Havel byl dramatik a divadelník, přičemž divadlo vnímal jako sociální fenomén, k němuž patří nejen autor, režisér a herci, ale i uvaděčky, barmanky a obecenstvo. Divadlo představuje okamžik pravdy, kdy u člověka dochází k jakési až aristotelské katarzi či konverzi. A najednou, když řídil v revolučních dnech demonstrace na Václavském náměstí, zjistil, že divadlo se stalo realitou. Zároveň pochopil, a v tom podle

mne spočívá Havlova osobní tragédie, že jako autor musí sám vyjít na scénu a hrát hlavní roli.

Michael Žantovský: Klaus je Jekyll a Hyde, Zeman intelektuálně zaostalý člověk

Celé následující dva roky toužil po tom, aby se ze scény nějak dostal. Nejdříve v prosinci 1989 váhal, zda nemá prezidentský úřad přenechat Dubčekovi, ale nemohl se už rozhodovat sám. Když před prezidentskou volbou probíhaly diskuse v Koordinační radě Občanského fóra, tak nikoliv všichni pro to byli. Ale jeho podpora najednou začala narůstat a vyvrcholila hesly požadujícími jeho zvolení.

Když se z disidenta staneš prezidentem, když najednou dramatik musí vylézt na scénu, nutně dělá také kompromisy, už to není "moc bezmocných" jakožto něco existenciálního. A hned vznikl problém Havel a politické strany, Havel a standardní demokracie. Václav Klaus pak mluvil o jakési havlovské třetí cestě jako slepé uličce. Byl bych poslední, kdo by hájil Václava Havla, že by byl snad svatý, ale je pravda, že to myslel dobře.

Co disidenti a moc po roce 1989? První svobodné volby vyhrálo Občanské fórum...

Havlovi se přihodilo, že čím byl populárnější, tím více lidí ho tahalo za šosy. A dopadlo to tak, že najednou se vznesl se svým týmem na Pražský hrad jako prezident. V červnu 1990 vyhrálo Občanské fórum parlamentní volby a jen pár lidí zůstalo takřikajíc v podhradí, byť mezi OF a Havlem byla i nadále jakási pupeční šňůra. Sám jsem ani nekandidoval, protože jsem chtěl odejít na Katolickou univerzitu do Lovaně a věnovat se filosofii. Jenže OF bylo nyní plné aktivistů „druhé generace“, zejména z menších měst, zatímco Hrad měl svou vlastní dynamiku. Havel označil po volbách Mariána Čalfu za svého favorita na post federálního premiéra, což se mnohým nelíbilo, ale chtěl to Havel, tak nikdo neprotestoval.

Havel především potřeboval vypoklonkovat Václava Klause a chystal pro něj místo ředitele Státní banky československé, protože chápal, že Klaus je jiný. Ale já a Petr Kučera jsme povstali a řekli jsme, že Václav Klaus je kandidát Občanského fóra na ministra financí. Čili jsme se ho zastali a federálním ministrem se skutečně stal. Celé léto pak Klaus pro sebe organizoval politickou podporu v Občanském fóru a jezdil po regionech. Jenže také já jsem byl, aniž bych se nějak prosazoval, nominován jako kandidát na předsedu OF.

Ten podzimní večer roku 1990, než se v pražské Hostivaři konal sněm Občanského fóra, jsem byl doma u Václava Havla a pochopil jsem, že z jeho strany otevřenou podporu očekávat nemůžu. Tehdy mi Havel mimoděk řekl, že je jedna věc, kterou by nechtěl, totiž aby ho Václav Klaus jednou vystřídal ve funkci prezidenta republiky. Jinak souboj o vedení Občanského fóra, jak známo, vyhrál Klaus.

Jan Urban: Klaus a Zeman byli na první pohled podvodníci. České elity nefungují, máme tady mafie

Co bys uvedl jako zásadní chybu porevolučního období?

Velká politická chyba porevolučního období spočívala v tom, že další parlamentní volby byly naplánovány už za dva roky, v roce 1992, což se ukázalo jako velice nešťastné. Vlastně

to byla i Havlova chyba, protože nechtěl být původně prezidentem déle než právě dva roky. Ostatně už na jaře 1990 jsme si zadělali na problémy vznikem zákonů o stranách a o volbách. Otázka tehdy zněla, zdali většinový, nebo poměrný volební systém.

Byli jsme v podstatě blbí, neměli jsme to nastudované, takže jsme to brali ve stylu „hlavně svoboda“. Anebo třeba zákon o státním podniku, který přivedl k ekonomické moci kdekoho, to byl také průšvih... A pak Havlova „pomlčková válka“ se Slováky o název Československa. Děly se zkrátka věci, které se až později ukázaly jako velmi podstatné, i když nám to nejdříve nedocházelo a byli jsme i trochu amatéři.

Když jsem v roce 1990 přišel na Ministerstvo zahraničních věcí, tak jsem se učil docela rychle. Byl tam například diplomat Evžen Vacek, bezpochyby spojený s StB i KGB, jehož ministr Jiří Dienstbier ponechal ve funkci náměstka. To on měl značnou zásluhu na odchodu sovětských okupačních vojsk z Československa, ačkoliv se o to usilovně hlásí Michael Kocáb, protože uměl jednat se skutečně „kompetentními“ lidmi. Jako profík pak za odměnu dostal pozici velvyslance v Nigérii, neodešel tudíž vypráskán jako stará stvůra.

Z hlediska rodící se nové československé diplomacie také vznikala řada dilemat, a podobné to bylo i na ministerstvu vnitra. Ale varuji před zjednodušováním. Každá situace je vždy velice konkrétní a má různé stránky. To chápal i Václav Havel – už za disentu chodíval do takzvané „ilegality“, aby ho disidenti neotravovali a mohl psát. Havla jako politika pochopíš, když čteš jeho divadelní hry, přičemž *Odcházení* je poslední pozdrav tohoto typu.

Nejpohodlnější a nejoblíbenější boty v České republice v roce 2026

Diskuze 7

Rusové přepadli ukrajinské operátory dronů v Družkivce za bojovou linií. Brutálně je pobili

Podle známé a veřejně dostupné mapy Deep State jsou ruské pozice oficiálně nejméně 12 kilometrů daleko. Ukrajínští vojáci ve městě Družkivka i tak čelí nejen bombardování, ale i útokům ruských...

DOPORUČUJEME

NATO odmítne požadavek Ruska a rozpoutá se velká válka. Finové přišli s alarmující zprávou

Nová zpráva Finské agentury pro obranný výzkum (FDRA) varuje, že Rusko bude v budoucnu ještě nepřátelštější a posílí své vojenské kapacity v přilehlých oblastech.